

Chronicon

GENERALIA

Ordo Praemonstratensis

1. — Ludger HORSTKÖTTER, *Prämonstratenser*, in: Peter DINZELBACHER und James Lester HOGG, *Kulturgeschichte der christlichen Orden in Einzeldarstellungen*, Kröner Taschenausgabe Band 450, Stuttgart 1997, ISBN 3-520-45001-1, Seite 313-328. Es geht um die kulturellen Leistungen (ohne Darstellung der Theologie), die ein Orden im Laufe der Geschichte aufzuweisen hat: Architektur, Musik, bildende Kunst, Literatur, Geschichtswissenschaften, Naturwissenschaften, Bildungswesen. (L.H.)

2. — Rezension: Gert MELVILLE (Hrsg.), *De ordine vitae*. Zu Normvorstellungen, Organisationsformen und Schriftgebrauch im mittelalterlichen Ordenswesen, (Vita Regularis, Band 1), Münster 1996, von Ludger HORSTKÖTTER, in *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, S. 264-266.

3. — Rezension: Jörg OBERSTE, *Visitation und Ordensorganisation*. Formen sozialer Normierung, Kontrolle und Kommunikation bei Cisterziensern, Prämonstratensern und Cluniazensern (12. - frühes 14. Jahrhundert), (Vita Regularis, Band 2), Münster 1996, von Ludger HORSTKÖTTER, in *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, S. 140-142.

4. — B. ARDURA, *Premostratensi. Nove secoli di storia e spiritualità di un grande Ordine Religioso*, Prefazione di Agostino BORROMEO, Bologna, Edizioni Studio Domenicano, 1997, trad. di Fiorella MATTIOLI CARCANO, (Coll. «Storia e Cultura» 2), 511 pp.

5. — Philippe DE LIGNEROLLES et Jean-Pierre MEYNARD, *Histoire de la spiritualité chrétienne. 700 auteurs spirituels*, Paris, 1996, 318 p. Les prémontrés suivants sont cités: Norbert (v. 1085-1134) (pp. 79-80), Philippe de Harvengt (1100-1183) (p. 80), Anselme d'Havelberg († 1158) (p. 80), Servais de Layruels (1560-1632) (p. 162), Léonard Goffiné (1648-1719) (p. 171), Sébastien Sailer (1714-1777) (p. 172) et Ladislav Mecs (1895-1978) (p. 250). (C.C.).

Canonici regulares

6. — Compte-rendu: Brian GOLDING, *Gilbert of Sempringham and the Gilbertine Order, c. 1130 — c. 1300*, Oxford, 1995, par L.C. VAN DYCK, dans *Revue d'Histoire Ecclésiastique*, XCII, 1997, pp. 185-189.

Commissio Historica Ordinis Praemonstratensis

7. — Lors de la réunion du Définitoire de l'Ordre des 6 et 7 octobre 1997 à Rome, l'abbé-général H. Noyens a nommé, sur la proposition de la Commission Historique de l'Ordre de Prémontré, président U.G. Leinsle de l'abbaye de Schlägl et vice-président L.C. Van Dyck de l'abbaye de Tongerlo, tout deux pour un terme de six ans, jusqu'en août 2003. U. Leinsle (°1948) est membre de la Commission depuis 1995 et fut vice-président ad interim depuis 1996, L. Van Dyck est membre depuis 1978 et remplit la fonction de président ad interim depuis 1996. (H.J.)

PARTICULARIA

Amiens, Saint-Jean

8. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 194-197. (B.A.)

Antwerpen, Sint-Michiels

9. — Hugo LAMBRECHTS-AUGUSTIJNS, *De kaartboeken van de St.-Michielsabdij van Antwerpen*, in *Jaarboek Gens Brabantica*, Vlaamse Vereniging voor Familiekunde — Gouw Antwerpen, Kapellen, 1997, pp. 185-210. De auteur geeft een lijst van de bewaarde kaarten van de voormalige Sint-Michielsabdij, het betreft minstens circa 300 kaarten uit de zeventiende en vooral de achttiende eeuw, de meeste bewaard in het Archief van de Abdij van Averbode, de andere in het Rijksarchief, het Kerkarchief Sint-Carolus Borromeus en het Stadsarchief te Antwerpen. De opsomming gebeurt in de volgorde van voorkomen per kaartboek. De plaatsnamen worden niet verder geïdentificeerd en er is ook geen plaatsnamenindex. Toch is deze kaartenlijst, die de verspreide kaarten bijeenbrengt, goed hanteerbaar voor wie enigszins vertrouwd is met de bezittingen van de voormalige Sint-Michielsabdij, veel minder echter voor wie op zoek is naar een kaart van een bepaalde plaats. De auteur sluit zijn bijdrage af met een summiere beschrijving van de andere registers van de voormalige Sint-Michielsabdij bewaard in sectie III van het Archief van de Abdij van Averbode (alle samen 35 registers). (H.J.)

Averbode

10. — Maurits SMEYERS en Jan VAN DER STOCK (ed.), *Flemish illuminated Manuscripts 1475-1550*, Gent, 1996, nr. 29 (pp. 180-181): *Missal from the Confessors' Altar (Missale Confessorum)*. IDEM (ed.), *Vlaamse miniaturen voor vorsten en burgers 1475-1550*, Gent, 1997, nr. 28 (pp. 180-181): *Missaal van het altaar van de belijders (Missale Confessorum)*. Beschrijving met toelichting door Maurits SMEYERS en Barbara BAERT van het handschrift bewaard in het Archief van de Abdij van

Averbode, IV, hs. 64. Het missaal werd besteld door abt Gerard vander Scaeft (1501-1532) en werd vervaardigd te Mechelen en Antwerpen, circa 1513. De kleurenillustratie geeft fol. 72 v° - 73 r° weer, met ingevoegd calvarietafereel en op het tegenoverstaande folio het wapen van de opdrachtgever. (H.J.)

11. — Karel VERHELST en Raf VAN LAERE, *Catalogus van de 16de-eeuwse drukken bewaard in Limburgse bibliotheken*, Brussel, 1997. Nr. 371: Tilmannus SMELINGUS, *De septem sacramentis liber vnus*, Keulen, 1546. De bezitsaanduidingen "Matheus abbas [16de eeuw]; frater Gualterus Duys[el?] [16de eeuw]" kunnen wijzen naar de abdij van Averbode, naar abt Matteüs 's Volders (1546-1565) en Walter Schuysens uit Duyzel († 1580). Deze laatste was novicenmeester, prior en vervolgens pastoor van Zutendaal onder abt Matteüs. Hij werd door rovers overvallen en stierf aan de opgelopen verwondingen. In de zeventiende eeuw was het boek in het bezit van de pastoor van het begijnhof van Hasselt, thans van het Provinciaal Documentatiecentrum te Hasselt, Oud Fonds, D-0148. (H.J.)

12. — J. GERITS, *Historische aantekeningen van Gillis die Voecht* († 1653) *over de Loonse steden*, in *Ons Heem*, XLVII, 1993, pp. 118-121. G. die Voecht was de *camerarius* en eerste grote historicus van de abdij van Averbode. Hij liet talrijke aantekeningen na. In bijlage worden enkele van deze teksten gepubliceerd, ze handelen voornamelijk over Hasselt. (H.J.)

13. — J. GERITS, *Heruitgave van het bedevaartvaantje ter ere van St.-Jan de Doper te Averbode*, in *Ons Heem*, XLVI, 1992, pp. 196-197. In het kader van de vijftiende Sint-Jansfeesten te Averbode verzorgde Heemkring Averbode in 1992 de heruitgave van het zeventiende-eeuwse bedevaartvaantje ter ere van Sint-Jan de Doper, beschermheilige van Averbode. De originele koperplaat werd uitgevoerd door Fred. Bouttats de Jongere (1621-1676). (H.J.)

14. — Francine DEMARET en Elvire VAVEDIN (ed.), *Kortenbos, vroeger en nu. Bijdragen tot de geschiedenis en de heemkunde*, Kortenbos, 1993, 316 pp. De mariale bedevaartplaats Kortenbos (gemeente Sint-Truiden), een zelfstandige parochie sinds 1842, werd vanaf haar ontstaan in 1636 bijna ononderbroken bestuurd door norbertijnen van de abdij van Averbode. In 1641-1648 bouwde de abdij er de kerk. Het voorliggende boek telt 28 bijdragen en werd uitgegeven bij de viering van het eerste lustrum van de Geschied- en Heemkundige Kring "Kortenbos". De artikels werden gegroepeerd per thema: het ontstaan van de mariale bedevaartplaats, het kerkgebouw, kunstschaten van de basiliek, levende volksdevotie, wonen in Kortenbos, waardevol natuurgebied en kroniek.

Elvire VAVEDIN (ed.), *Kortenbos, vroeger en nu. Bijdragen tot de geschiedenis en de heemkunde*, deel II, Kortenbos, 1997, 352 pp. Bij de viering van het tweede lustrum van de Kring verscheen een tweede deel,

met 31 bijdragen rond de thema's: de mariale bedevaartplaats, het kerk-interieur, levende volksdevotie, belangrijke herdenkingen, het leen en de hoeve "De Nachtegaal", kastelen en de natuur. (H.J.)

15. — Bernard Valentijn FETS, *Katholieke parochie- en bedevaartkerk Onze Lieve Vrouw van Kortenbos, behoudenis der kranken*, (Schnell, gids nr. 2302), Regensburg, 1997, 16 pp. Van deze gids verscheen ook een uitgave in het Duits en in het Frans. (H.J.)

16. — Dirk BERTRANDS, *Kerk en pastorie van Oostham. Een rondleiding*, Ham, 1993, 40 pp. Dit eenvoudig uitgegeven maar overbloedig geïllustreerde boekje brengt de geschiedenis van de kerk en de pastorie te Oostham (gemeente Ham). De abdij van Averbode verkreeg hier het patronaatsrecht in 1281 en leverde vervolgens de pastoors tot in 1828. Zij bouwde tussen 1671 en 1680 de nog bestaande pastorie, niet in het dorp maar in het gehucht Kwamol waar ze een laathof bezat. In de pastorie bleef een glasraam bewaard met de naam- en wapenschildmedaillons (alle van 1680) van de provisor van de abdij en van pastoors die bijdroegen tot de bouw van de pastorie. Het boekje besluit met een beknopte bibliografie. (H.J.)

17. — René PÈDE, *L'abbaye de Bois-Seigneur-Isaac et sa chapelle*, dans *Revue d'histoire religieuse du Brabant wallon*, IX, 1995, pp. 231-259. Bref aperçu historique du monastère de Bois-Seigneur-Isaac, qui a depuis 1957 le statut de prieuré dépendant de l'abbaye d'Averbode. La bibliographie sur laquelle est basée cette étude est incomplète. (H.J.)

18. — In 1981 verscheen het boek [Herman DE KUYFFER (ed.)], *Onder gulden vleugels. Sint-Michielskollege Brasschaat 1931-1981*, (Brasschaat, 1981), 509 pp. In een mooie luxe-uitgave brengt het de geschiedenis van het door de abdij van Averbode opgerichte en bestuurde college, waaraan steeds een aanzienlijke gemeenschap van norbertijnen was verbonden.

Nu volgde Rudi ARNOULD en Luc PAY (ed.), *Onder Gulden Vleugels II. Sint-Michielscollege Brasschaat 1931-1996*, Brasschaat, 1997, 500 pp. Dit tweede boek, eveneens in een luxe-uitgave, werd samengesteld door ongeveer dezelfde medewerkers als het eerste en brengt voor een deel een vervolg van de geschiedenis, andere gedeelten werden volledig herwerkt. In 1984 gaf de abdij van Averbode als inrichtende macht de school uit handen aan het Katholiek Vlaams Onderwijs, waarin de abdij wel vertegenwoordigd blijft. In 1993 werd voor het eerst een niet-norbertijner algemeen directeur. Nog steeds is een, weliswaar kleinere, norbertijner gemeenschap actief in en rondom de school. (H.J.)

19. — Herman DE KUYFFER en Elie FRAPPEZ, *Historische evolutie van het Sint-Michielscollege*, in *Brasschaat, een boeiend verleden*, Brasschaat, 1997, pp. 323-378. Zie vorig nummer. Het eerste deel van deze bijdrage werd letterlijk overgenomen uit *Onder gulden vleugels*. Voor

de periode 1982-1995 volgt een meer originele synthese rond de thema's bouwen en verbouwen, gemengd onderwijs en wijzigingen in de bestuursstructuur. (H.J.)

20. — Filip NOËL O.Praem., *The Double Commandment of Love in Lk 10,27. A Deuteronomistic Pillar or Lukan Redaction of Mk 12,29-33?*, in C.M. TUCKETT (ed.), *The Scriptures in the Gospels*, (Bibliotheca Ephemeridum Theologicarum Lovaniensium, t. CXXXI), Louvain, 1997, pp. 559-570. (H.J.)

21. — Op 31 december 1996 beëindigde Jan Gerits (°1932) zijn beroepsmatige officiële loopbaan. Bij deze gelegenheid verscheen een *Huldeboek Jan Gerits*, als dubbelnummer van *Ons Heem*, LI, 1997, pp. 1-143. Naast de onvolledige *Levensschets van Jan Gerits*, pp. 4-11, door Luc STOCKMAN, vinden we er de ingekorte *Bibliografie van Jan Gerits*, pp. 12-33, van de hand van de gevierde zelf. Deze telt 2236 nummers, waarbij echter voor de nummers (716) 924-1740 wordt verwezen naar de *Index Ons Heem 1941-1996* die nog moet verschijnen. Een groot aantal van de opgesomde bijdragen betreft de premonstratenzerorde, in het bijzonder de abdij van Averbode en haar voormalige parochies. (H.J.)

Béarn et pays basque (France)

22. — Gilbert DESPORT, *Héraldique monastique: les abbayes prémontrées du Béarn et du pays basque*, dans *Ekaina*, 1993, n° 48, pp. 241-244. (M.P.)

Beauport

23. — Dominique-Marie DAUZET, *Saint-Norbert patron des Prémontrés*, dans *Les Cahiers de Beauport. Recueil de textes*, n° 4, Paimpol, juin 1997, pp. 3-16; Xavier LAVAGNE D'ORTIGUE, *Hervé Julien Le Sage, de Beauport à la Silésie*, *ibidem*, pp. 17-24, en annexe une lettre inédite de Le Sage à l'un de ses paroissiens, datée de Schussenried le 12 mars 1796.

Michel Yves BERNARD et Anne LEJEUNE, *L'abbaye de Beauport et ses archives*, *ibidem*, pp. 25-43. "Le fonds de l'abbaye de Beauport conservé aux Archives départementales des Côtes-d'Armor (H 36 - H 87) représente à lui seul un très beau 'gisement d'archives' qui couvre la période 1198-1790 et occupe près de 10 mètres linéaires de rayonnages [...] soit 50 cartons et 2 registres. Il convient de souligner ici le caractère tout à fait exceptionnel de cet ensemble car il est très rare que les archives des abbayes Prémontrées installées en France aient été conservées de manière aussi importante" (p. 31). Les auteurs exposent les problèmes soulevés par une exploitation de ces archives, le grand travail reste à faire. (H.J.)

24. — Xavier LAVAGNE D'ORTIGUE, *Hervé Julien Le Sage, de l'abbaye de Beauport: nouveaux documents*, dans *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, pp. 236-256.

Belval

25. — Une peinture sur toile avec son cadre sculpté, datée de la fin du XVIIe siècle - début XVIIIe siècle, représentant l'Assomption de la Vierge, provenant de l'abbaye de Belval et conservée aujourd'hui dans l'église de Grandpré, vient d'être classée parmi les monuments historiques (Cl.M.H., 10 oct. 1995). (M.P.)

Blanchelande

26. — B. ARDURA, «Pierre-Adrien Toulorge», *Communicator*, vol. XIV, n° 2 (December, 1996), Cumulative Issue: 27, p. 5-36. Translated by Martin ROESTENBURG. (B.A.)

27. — *Documenta in Causa Beatificationis Servi Dei Petri Hadriani Toulorge*, in *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, pp. 257-259.

Braine, Saint-Yved

28. — Dans l'ouvrage *Picardie gothique*, paru chez Castermann en 1995, Dany SANDRON étudie pp. 99-101 l'église Saint-Yved et la fait remonter, sans grande originalité à la fin du XIIe siècle et au début du XIIIe siècle (sa consécration daterait de 1216). Une fois encore les dons de cloches et d'éclairage en 1208, utilisés par M. Caviness et remis en cause par O. Guyotjeannin, servent d'arguments pour cette datation. (M.P.)

29. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 175-178. (B.A.)

Bucilly

30. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 212-216. (B.A.)

Chartreuve

31. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 175. (B.A.)

Chur, St. Luzi

32. — Linus BÜHLER, *Chur im Mittelalter*, (Quellen und Forschungen zur Bündner Geschichte 6), Chur 1995. (U.G.L.)

Clairfontaine

33. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 165-166. (B.A.)

Clarholz

34. — Johannes MEIER, "... wie die geistlichen Herren in den meisten Zweigen der Wissenschaft und der Literatur wohl bewandert und mit ihrer Zeit fortgeschritten waren." Zum geistigen und religiösen Standort des adligen Clarholzer Prämonstratenserkonventes in den letzten Jahrzehnten vor der Säkularisation der alten Reichskirche, in *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, S. 201-231.

Cuissy

35. — Catherine ENGLEBERT, *L'abbaye de Cuissy des origines à 1227*, (2 vol.: 1. Etudes, 2. Recueil des chartes), mémoire de maîtrise sous la direction de M. BUR, Nancy II, 1991. (M.P.)

36. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 207-212. (B.A.)

Dilo

37. — Jean-Luc DAUPMIN, *Notre-Dame de Dilo: une abbaye au coeur du pays d'Orthe, 1132-1790*, Villeneuve-sur-Yonne, 1993, 52 pp., ill. (M.P.)

Dommartin

38. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 187-193. (B.A.)

Dünnwald (Köln)

39. — Festschrift: *875 Jahre St. Nikolaus*, Keimzelle des Seelsorgebereichs Dünnwald/Höhenhaus, ohne Jahr (= 1997), hrsg. vom Pfarramt St. Nikolaus, Holzweg 1, D-51069 Köln, 50 Seiten, mit kurzem historischen Rückblick auf das Kloster Dünnwald. (L.H.)

Étival

40. — É. LOUIS, *Conférence mystique*, présentation par É. DARONNAT, Trévoux, La Compagnie de Trévoux, 1997, 28 pp. Ce texte est celui de la Quatrième des *Conférences mystiques sur le recueillement de l'âme pour arriver à la contemplation du simple regard de Dieu par les lumières de la Foy*, Paris, Christophe Remy, 1676, à l'exception de deux notes marginales des pages 386 et 390. (B.A.)

Flabémont

41. — Jean-François MICHEL, *L'abbaye de Flabémont dans la tourmente révolutionnaire*, dans *Revue lorraine populaire*, XX, 1994, n° 116, pp. 100-102. (M.P.)

Floreffe

42. — Dans sa thèse *Les charpentes de toitures en Wallonie*, publiée en 1995 par le Ministère de la Région wallonne, Direction du Patrimoine, (Etudes et documents. Monuments et Sites, t. 1), Patrick HOFFSUMMER étudie les charpentes de l'église abbatiale de Floreffe et les date par dendrochronologie: la toiture du transept se situe entre 1175 et 1180, la toiture de la nef entre 1227 et 1237 et la toiture du choeur, compte tenu de la présence d'aubier et d'écorce, remonte à l'hiver 1636-1637. L'auteur souligne, en outre, que l'église de Floreffe conserve — exemple rare, pour ne pas dire exceptionnel — sa couverture originelle avec le voligeage en chêne sur la nef et sur le choeur. En revanche, il n'a pas pu dater les charpentes de l'abbaye de Bonne-Espérance. (M.P.)

43. — Un superbe ouvrage intitulé *L'ancienne abbaye de Floreffe, 1121-1996* vient d'être publié par le Ministère de la Région wallonne, Direction du Patrimoine, (Etudes et Documents. Monuments et Sites, t. 2), Namur, 1996. Il réunit les compétences de vingt-deux auteurs pour 180 pages magnifiquement illustrées de photographies couleur, de nombreux relevés. Le père Jean-Baptiste RATY de l'abbaye de Leffe y a signé un article sur Norbert et l'ordre de Prémontré. Le parti pris pour le plan de l'ouvrage n'est ni historique ni chronologique mais plutôt topo-thématique, plan assez inhabituel et que l'on peut relever. (M.P.)

Fossemore

44. — Signalons dans l'ouvrage de F.O. TOUATI, *Archives de la lépre. Atlas des léproseries entre Loire et Marne au Moyen Âge*, Paris, 1996, la mention répétée du prieuré de Fossemore (chanoinesses prémontrées dépendantes de Dilo) qui tenait une léproserie. (M.P.)

Frigolet

45. — Pierre GERBAULT a réactualisé en 1993 une plaquette de 32 pp., *Saint-Michel de Frigolet*, publiée en 1986. Les très belles photographies sont signées d'Hervé CHAMPOLLION. (M.P.)

46. — Bernard ARDURA, *L'éphémère fondation de Notre-Dame d'Afrique d'après un témoin oculaire*, dans *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, pp. 75-104.

47. — Dominique-Marie DAUZET, *L'envoi de Prémontrés à Madagascar. Vingt et une lettres du P. Godefroid Madelaine en 1901*, *ibidem*, pp. 105-135.

48. — G.-M. OURY, *Kergonan. Un siècle d'histoire*, préf. du Card. P. POU-PARD, Paris, Le Sarment/Fayard, 1997, 189 pp. Les Prémontrés de Frigolet, qui s'établirent à Farnborough en 1887, furent remplacés, en 1897, par

les Bénédictins de la Congrégation de Solesmes, qui l'érigèrent en abbaye Saint-Michel. Sur l'abbaye, pp. 36, 41-42, 44, 48, 52, 69, 109, 154.

L'Auteur signale, en 1908, la présence aux obsèques du prieur de Kergonan, Dom Athanase Logerot, de l'abbé de Leffe. Il s'agissait du Rme Père Godefroid Madelaine, abbé de Frigolet en exil à Leffe (p. 81). (B.A.)

49. — Summus Pontifex Ioannes Paulus II in Praelatum a Secretis Pontificii Consilii de Cultura nominavit Rev.mum Dominum Bernardum Ardura O.Praem., die XXII mensis Aprilis, anno MCMXCVII, et in Consultorem Pontificii Consilii pro Dialogo inter Religiones eundem nominavit, die XXVII mensis Maii, anno MCMXCVII.

50. — B. ARDURA, «Les mutations culturelles. Chances et défis pour l'Europe», *Dynamics of Communication and Cultural Change: The Role of Networks*. Proceedings of the First World Culturelink Conference, Zagreb, 8-11 June 1995, edited by Biserka CVJETIČANIN, in *Culturelink* (Special issue 1996) Zagreb, 1996, p. 53-64.

51. — IDEM, «Les différentes formes d'affiliation des laïcs aux abbayes prémontrées», *Les mouvances laïques des ordres religieux*, (C.E.R.C.O.R. Travaux et Recherches VIII), Saint-Étienne, Publications de l'Université de Saint-Étienne, 1996, p. 403-414.

Füssenich (Zülpich)

52. — *Festschrift 850 Jahre Kloster Füssenich 1147-1997*, hrsg. vom St.-Nikolaus-Stift, Brüsseler Straße 68, D-53909 Zülpich-Füssenich, 44 Seiten, reich bebildert, mit Rückblick auf die Geschichte des Frauenklosters. (L.H.)

Gempe

53. — Stefan VAN LANI, *Administratie en archief van het voormalig norbertinessenklooster van Gempe ('s-Hertogeneiland) in Sint-Joris-Winge: een lang en eeuwenoud verhaal*, in *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, pp. 48-74.

Genlis

54. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 216-218. (B.A.)

Geras

55. — Es erschienen zwei zusammenfassende Bände von dem Geraser Prämonstratenser: Augustinus Karl WUCHERER-HULDENFELD, *Ursprüngliche Erfahrung und personales Sein*. Ausgewählte philosophische Studien,

Band 1: Anthropologie, Freud, Religionskritik, Böhlau-Verlag Wien 1994, 469 Seiten, und Band 2: Atheismusforschung, Ontologie und philosophische Theologie, Religionsphilosophie, Böhlau-Verlag Wien 1997, 472 Seiten. (L.H.).

56. — *Promulgatio Decreti super Virtutibus, in causa Beatificationis Servi Dei Iacobi Kern, O. Praem.*, in *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, pp. 136-139.

57. — Il 7 luglio 1997, alla presenza del Santo Padre, è stato promulgato il Decreto riguardante *un miracolo* attribuito all'intercessione del Venerabile Servo di Dio JACOB KERN, sacerdote professo dell'Abbazia di Geras dell'Ordine dei Premostratensi; nato l'11 aprile 1897 a Vienna (Austria) e morto il 20 ottobre 1924 a Vienna. Erano presenti il Postulatore della Causa, l'Avvocato Andrea Ambrosi, Mons. Joachim Angerer, Abate dell'Abbazia di Geras dell'Ordine Premostratense e P. Hermann J. Weidinger (*L'Osservatore Romano*, 7-8 luglio 1997, p. 1). (B.A.)

Gödöllő

58. — I. FALUDI, *Guide de Gödöllő*, Musée de la Ville, Gödöllő, 1995, Trad. de I. KOVACS et E. PUMP, revue par B. BONNEFOY + ill. 78. «L'Université d'Agriculture, l'Institut des Prémontrés», p. 54-56. (B.A.)

Laon, Saint-Martin

59. — Dans l'ouvrage *Picardie gothique*, paru chez Castermann en 1995, Dany SANDRON étudie pp. 169-171 l'église Saint-Martin dont il fait "la première filiale du nouvel ordre des Prémontrés". Il reprend les datations classiques données par Julia Fritsch et William Clark, à savoir une nef primitivement charpentée et un transept élevés vers 1135-1150, un choeur couvert de voûtes d'ogives dès l'origine remontant à 1150-1160, le rehaussement du transept vers 1180-1190, le voûtement de la nef vers 1190-1200, enfin la façade occidentale reprise à la fin du XIIIe siècle. (M.P.)

60. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 166-171. (B.A.)

Licques

61. — L'«Association pour la mise en valeur du Patrimoine du Pays de Licques» a réédité en 1994 la *Notice Historique sur l'abbaye N.D. de Licques de l'Ordre de Prémontré*, par M. l'abbé ROZÉ, Boulogne, 1882, 100 pp. L'initiative est heureuse, mais le texte de 1882, dû à un prêtre érudit, est donné tel quel, et met en appétit de travaux modernes. (M.P.)

Lieu-Restauré

62. — Jean-Luc FRANÇOIS, *Étude de l'évolution du bâtiment principal de l'abbaye Notre-Dame de Lieu-Restauré (Oise) du XIIe au XVIIIe siècle*, dans *Revue archéologique de Picardie*, 1997, n° 1-2, pp. 141-172, 27 fig., bibliographie, résumés en français, anglais et allemand. (H.J.)

63. — Jean-Luc FRANÇOIS a fait paraître un article sur *La nécropole de l'abbaye Notre-Dame de Lieu-Restauré*, dans les *Actes du colloques « Moines et moniales face à la mort »*, Lille, octobre 1992, *Histoire médiévale et Archéologique*, vol. 6, CAHMER et CREDHIR, Amiens-Cedex, 1993, pp. 233-241. (M.P. et H.J.)

64. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 203-205. (B.A.)

Magdeburg, U.L. Frauen

65. — Dans *Saxe romane*, parue en 1996, Walter WULF, directeur de l'Inventaire à l'Institut pour la Conservation des Monuments de la Basse-Saxe à Hanovre fait un gros article, pp. 333-335 et 353-355, sur Magdeburg illustré de 7 photos et d'un plan de l'abbaye. (M.P.)

Marcheroux

66. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 221-223. (B.A.)

Marchtal

67. — Promotionsgedicht auf Johann Georg Kiene von Obermarchtal (1625), in Ulrich G. LEINSE, *Gratulationsgedichte auf schwäbische Prämonstratenser in Dillinger Einblattdrucken 1578-1625*, in *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, S. 191-200.

68. — Sebastian SAILER, *Geistliche Schaubühne des Leidens Jesu Christi in gesungenen Oratorien aufgeführt*, Augsburg 1774. Die Karfreitagsoratorien des Marchtaler Prämonstratensers in Neuauflage 1997. Im Auftrag des Alb-Donau-Kreises hg. v. Wolfgang Schürle. Nachwort von Hans Pörbacher. Weißenhorn: Anton Konrad Verlag 1997. (U.G.L.)

Mondaye

69. — Le numéro 178, mars 1997, de la revue de l'abbaye, *Le Courier de Mondaye*, est consacrée à Sainte Thérèse de Lisieux, et comporte une longue étude de fr. Dominique-Marie DAUZET, *Le Père Godefroid Madelaine et sainte Thérèse de l'Enfant-Jésus*, pp. 4-37. Le P. Madelaine (1842-1932), prieur de Mondaye en 1880, fut le premier lecteur

de l'*Histoire d'une âme*, en dehors du carmel de Lisieux, en 1897. (M.P. et H.J.)

70. — Ch. MUNIER, «La bulle du pape Pascal II en faveur du monastère Sainte-Foy de Conques», *Annuaire des Amis de la Bibliothèque humaniste de Sélestat*, t. 45 (1995) p. 30-32. (B.A.)

71. — H. MENATORY, «Vitreaux de Conques: Pierre Soulages, un artiste éclairé», *Vivre en Rouergue*, n° 80 (1995) p. 2-5. Une précision: ces vitreaux très contestés ont été commandés par le Ministère de la Culture, sans consultation de la Communauté prémontrée ni de l'Ordinaire diocésain. (B.A.)

Mont-Saint-Martin

72. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 182-185. (B.A.)

Nijmegen, H. Maria Magdalena

73. — G.M. VAN DER VELDEN, *Besluit van het Maria-Magdalentaklooster te Nijmegen om toe te treden tot de Orde van Prémontré, 1344*, in *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, pp. 232-235.

Ninove

74. — Ann DE BRUYNE, Jaak PEERSMAN, Annemie ROSSENBACKER, e.a., *Langs Vlaamse Wegen — Ninove*, Stichting Vlaams Erfgoed, Brussel, 1996, 16 pp. Deze brochure geeft een beknopte beschrijving van een aantal historische gebouwen in Ninove. Hierbij enkele verspreide overgebleven gebouwen van de voormalige abdij, de prachtige bewaarde abdijkerk en de in 1991 begonnen archeologische opgravingen aan de noordzijde van de kerk. Het geheel is geïllustreerd met mooie kleurenfoto's. (H.J.)

Park

75. — Maurits SMEYERS en Jan VAN DER STOCK (ed.), *Flemish illuminated Manuscripts 1475-1550*, Gent, 1996, nr. 27 (pp. 176-177): *Missal of Ambrose van Engelen, Pars hiemalis (vol. I)*. IDEM (ed.), *Vlaamse miniaturen voor vorsten en burgers 1475-1550*, Gent, 1997, nr. 26 (pp. 176-177): *Missaal van Ambrosius van Engelen, Pars hiemalis (deel I)*. Beschrijving met toelichting door Bernard BOUSMANNE van het handschrift bewaard te BRUSSEL, Koninklijke Bibliotheek Albert I, ms. II.2347. Het missaal werd in 1539 door Franciscus Monfort van Weert (Brabant) gemaakt voor abt Ambrosius van Engelen (1515-1543). De kleurenillustratie geeft fol. 140 v° - 141 r° weer. De abt zelf is afgebeeld terwijl hij in gebed neerknielt bij het calvarietafereel. Op het tegenoverstaande folio staat zijn wapen. (H.J.)

76. — Gustaaf Swarte (°1935), administrator van de abdij van 't Park sedert 1994, werd tijdens de bijeenkomst van het Definitorium van de Orde van 4 tot 7 april 1997 te Rome door de abt-generaal herbenoemd als administrator voor een periode van drie jaar. (C.C. en H.J.)

Picardie

77. — Compte-rendu: Gaston BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie à la Révolution (Génovéfains, Johannites, Prémontrés)*, Supplément aux n° 63-64 des *Annales Historiques Compiégnoises*, 1996, par Bernard ARDURA, dans *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, pp. 260-264.

Postel

78. — Arnoud-Jan A. BIJSTERVELD, *Dona dantes et vota voventes. De stichting en dotatie van het norbertijnenklooster te Postel (1128/1138 - 1179)*, in *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, pp. 5-47.

79. — Bij het verstrijken van de ambtsperiode van P. Broeckx, abt sedert 1985, verkozen de confraters, onder voorzitterschap van de abt-generaal, op 20 juni 1997 voor een periode van 12 jaar en met leeftijdsgrens van 70 jaar, Marcel Lasters tot abt van Postel. M. Lasters (°1938) was prior van Postel sedert 1988 en verantwoordelijke voor de opleiding sedert 1971. De abtszegening vond plaats op 19 juli 1997. (C.C. en H.J.)

Prémontré

80. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 151-164. (B.A.)

Quedlinburg, St. Wiperti

81. — Im Kirchenschatz der Stiftskirche St. Servatius in Quedlinburg befindet sich ein prächtiges Evangelistar aus dem ehemaligen Prämonstratenser-Kloster St. Wiperti. Die Pergamenthandschrift wurde 1513 vermutlich von Meister Michel geschaffen. Man bezeichnet dieses Buch als Evangelistar, weil es nicht das vollständige Evangelium enthält, sondern nur jene Abschnitte, die bei der Messe vorgelesen wurden. Siehe: *St. Servatius in Quedlinburg*, (Große Baudenkmäler, Heft 403, 7. Auflage), München und Berlin 1997, Seite 26-27. (G.V.W. und H.J.)

Ressons

82. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 223-224. (B.A.)

Roggenburg

83. — Promotionsgedicht für Jakob Rauch und Friedrich Rommel (1621), in U.G. LEINSLE, *Gratulationsgedichte auf schwäbische Prämonstratenser*

in *Dillinger Einblattdrucken 1578-1625*, in *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, S. 182-191.

Rot an der Rot

84. — Josef STRASSER, *Januarius Zick 1730-1797*. Gemälde, Graphiken, Fresken, Weißenhorn: Anton Konrad Verlag 1994 — behandelt u.a. die Fresken in der Klosterkirche Rot an der Rot. (U.G.L.)

Saint-André-au-Bois

85. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 197-201. (B.A.)

Saint-Just-en-Chaussée

86. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 205-206. (B.A.)

Sayn

87. — A. HARDT, *Urkundenbuch der Abtei Sayn*, Wolfenacker, 1997, 248 pp. (B.A.)

Schussenried

88. — Helmut ENGISCH, *Ein Mönch fliegt übers Schwabenland*. Ergötzliche Geschichten von gescheiterten und gescheiterten Schwaben, Stuttgart: Konrad Theiss Verlag 1996 — u.a. populäre Darstellung der Flugversuche des Schussenrieder Priors Kaspar Mohr. (U.G.L.)

Scotland

89. — Mark DILWORTH O.S.B., *Canons Regular and the Reformation*, in A. MAC DONALD, M. LYNCH and I.B. COWAN (ed.), *The Renaissance in Scotland. Studies in Literature, religion, history and culture, offered to John Durkan*, Leiden, 1994, pp. 164-182. This exceptionally fine article by Abbot Dilworth of Fort Augustus Abbey answers some of the questions about what happened to some of the individual canons that remained in Scotland at the time of the religious, protestant reformation. The monastic properties, benefices, curia and parishes, incorporated thereto. Canons in 16th century Scotland suffered from the worldly calamities of monetary inflation, taxation, border warfare with the English, as well as what might be called 'religious malaise'. Abbeys and priories were subject to predatory actions of royal and local nobility. Laymen where 'officially' appointed religious superiors. This article concerns itself with the Augustinian and Premonstratensian Canons Regular of this epoch. The later upholding a stricter observance. The author states that

Scottish canons regular “played a part in the Reformation controversies before 1560 and made an uneven contribution to the ranks of the Protestant clergy”. Prior to this, all was not completely declined spirituality. Buildings where in a repaired state. Theology and Church music was taught and developed substantially.

In Dryburgh Abbey there were 17 canons in addition to parochial vicars from 1537-1538. No new members were however forthcoming. At least 12 are found after 1560. The careers of six are described herein. The measure of assistance to the Reformation by Dryburgh canons, was greatly delayed.

Whithorn Cathedral Priory, was also the pilgrimage site of St. Ninian's grave. The priory had 26 canons, besides a mitred prior. At a time, just prior to this, Queen Mary's half-brother — the illegitimate son of her father King James — had been royally appointed Prior of this house. A number of the canons later where denied their benefices. No Whithorn canon became protestant ministers, although a number were Readers in the Church of Scotland.

Tongland Abbey became annexed to the Bishopric of Galloway, in commendum. It had 12 canons in 1537. One canon became a Reader and later Minister of the state church. Others became Readers.

At Holywood, there were ten canons in 1558, three being parochial vicars. A number of these men became Readers.

At this time the Abbey of Souleseat had very little conventual life. Only two canons are to be listed in 1539 and 1544. One canon became a Reader in the Scottish state church.

Fearn Abbey, situated in the northern Highland region, lacks sufficient documentation.

There is some reason to believe that many of the canons regular continued to live in their former monastic quarters in Scotland. Those that became Readers or State-church ministers either received stipends or revenue of their vicarages. A Whithorn and a Dryburgh canon served as Readers and Roman Catholic priests. Many refused to sign Confessions of Faith or got into trouble for still practicing their Catholic priesthood.

Abbot Dilworth states: “The more pastoral ethos of canons regular, as compared to monks, did not lead them to except the Reformation more readily [...] the contribution made by canons regular to the Protestant establishment, although not very notable, was far and away greater than any stand they made for Catholicism.”

There has been a void in monastic scholarship of this epoch. Hopefully, more will be forthcoming from Catholic scholars, who can render objective accounts such as this. (J.J.W.)

Sélincourt

90. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 201-202. (B.A.)

Séry

91. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 218-221. (B.A.)

Steingaden

92. — Im Jahre 1997 beging die Gemeinde Steingaden ein Jubiläumsjahr mit vielen Festveranstaltungen. Dies geschah im Gedenken an die Klostergründung und Ersterwähnung des Ortes vor 850 Jahren im Jahre 1147. Höhepunkt war ein Festakt am 28. Juni 1997 in der ehemaligen Klosterkirche, dem heutigen Welfenmünster, wobei der aus Steingaden gebürtige Prämonstratenser Gilbert Kraus (Roggenburg) die Festrede hielt. Es erschienen zwei Veröffentlichungen: Hans PÖRNBACHER, *Steingaden 1147-1997*. Festschrift zur 850-Jahr-Feier, 64 Seiten, Anton H. Konrad-Verlag, Weißenhorn 1997, ISBN 3-87437-396-7, und die Zeitschrift *Der Welf* 4 (1996/97), hrsg. vom Historischen Verein Schongau Stadt und Land e.V. mit dem Zusatztitel: *Das ehemalige Prämonstratenserstift Steingaden*. Beiträge zur 850-Jahr-Feier, 376 Seiten, ISSN 0949-1716. Es ist ein reich illustrierter Sammelband mit vielen Aufsätzen. (L.H.)

Strahov

93. — Pravoslav KNEIDL, *Počátky sběratelství a strahovský kabinet kuriozit*, Prague, 1989, 77 pp., ill.; summaries in Russian, English (*The beginnings of collecting and the Strahov curiosity section*), French and German. (H.J.)

94. — *Strahovská obrazárna. Od gotiky k romantismu*, Klášter Premonstrátů na Strahově, Prague, 1993, 112 pp. Catalogue with 99 works of art, mostly paintings, all of which has been pictured by a black and white photograph. Among these the portraits of abbot C. Questenberg (1612-1640) about 1640 (no. 40) and of abbot H. Zeidler (1834-1870) from 1835 (no. 97) and 1864 (no. 99). No. 54 is the scale model of the altar of Our Lady in the premonstratensian convent of sisters at Doksany. (H.J.)

95. — František MALEČEK and Roman MALEČEK, *Strahov Praha*, Prague, s.d., 149 pp. Book containing photographs concerning Strahov Monastery in Prague. It contains 92 pages with beautiful colour prints. The photographs are followed by a summary of the history of Strahov-abbey, its buildings, library and art collection, successively in German, English, French, Italian and Spanish. (H.J.)

96. — A. BUJATTI, «Preziosi manoscritti e splendidi affreschi nella pacifica "sentinella" di Praga», *L'Osservatore Romano*, 27 aprile 1997, p. 3. (B.A.)

Teplá

97. — Thaddäus Sidonius Řehák (* 1923), Kanoniker des Stiftes Strahov, Administrator von Teplá von 1993 bis 1995, starb am 4. August 1997. Er erwarb sich große Verdienste auch als Assistent der Schwestern-gemeinschaft der Prämonstratenserinnen von Bílá Voda (Tschechien). (H.J.)

Thenailles

98. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 179-180. (B.A.)

Tongerlo

99. — Annemie ROSSENBACKER, e.a., *Langs Vlaamse Wegen — Westerlo*, Stichting Vlaams Erfgoed, Brussel, 1996, 16 pp. Mooie brochure met kleurenfoto's, waarin onder andere de abdij van Tongerlo wordt besproken evenals een aantal kerken, pastorieën, kapellen en een hoeve die eertijds door de abdij werden opgetrokken of begiftigd. (H.J.)

100. — Recensie: F.J.M. HOPPENBROUWERS, *Franciscus Augustinus Wichmans (1596-1661). Kanunnik, zielzorger en abt van de norbertijnse abdij van Tongerlo ten tijde van de vroege Katholieke Reformatie*, in *Anal. Praem.*, LXX, 1994, pp. 226-293, door E. M[OORE CANDELER], in *Archivo Teológico Granadino*, LVIII, 1995, p. 328. (H.J.)

101. — Naar aanleiding van de tweehonderdste verjaring van de kloostersluitingen verordend door de Franse regeerders bij wet van 15 fructidor van het jaar 5 (1 september 1796), vond op 28 september 1996 in de congreszaal van het Sportacentrum te Tongerlo een studiedag plaats. Naderhand publiceerde het Centrum voor de Studie van Land en Volk van de Kempen de teksten van zes referaten onder de titel *De lotgevallen van de Kempische Religieuze Instellingen tussen 1780 en 1850*, Turnhout, 1997. Algemeen rijksarchivaris dr. E. PERSOONS hield een algemene inleiding over *De reguliere religieuze instellingen in de Antwerpse Kempen vóór 1795* (II, 4 pp.) en prof.dr. Fred STEVENS sprak over *Kloostergemeenschappen en het recht. De juridische positie van de kloosters in de 19de eeuw (1796-1921)* (III, 39 pp.). In *De lotgevallen van de Kempische Norbertijnenabdijen tussen 1780 en 1850* (V, 15 pp.) behandelt L.C. VAN DYCK wat de abdijen van Averbode, Postel en Tongerlo in de genoemde periode is overkomen. Verder bevat de bundel nog de teksten van de referaten gehouden over de Heilig-Grafpriorij te Turnhout (I, 11 pp.), de begijnhoven in de Kempen en omgeving (IV, 11 pp.) en Sint-Agnetendal te Arendonk (VI, 8 pp.). (L.V.D. en H.J.)

102. — G.-M. OURY, *Kergonan. Un siècle d'histoire*, préf. du Card. P. POUPARD, Paris, Le Sarment/Fayard, 1997, 189 pp. À propos de l'exil

de l'abbaye de Kergonan en Belgique, à la suite de l'expulsion des religieux de France, en 1901, l'Auteur situe leur nouvelle résidence provisoire: «Le château de Wallay, à Ohey, au sud d'Andenne, se trouvait à vingt-cinq kilomètres de Namur dont l'évêque, un Prémontré, Mgr Louis-Thomas Heylen, se montra disposé à accueillir les moines bretons» (p. 59).

La sollicitude de Mgr Heylen envers les exilés est signalée dès 1902: «La vie monastique continuait cependant, régulière, marquée de visites appréciées: celle de l'évêque de Namur, Mgr Louis-Thomas Heylen, ancien abbé prémontré de Tongerlo, le 29 avril 1902...» (p. 69), puis en 1915, à l'occasion de la bénédiction abbatiale de Dom Joseph Marsille, premier abbé de Kergonan (p. 102). (B.A.)

103. — In de bijdrage van Johan ICKX en Leopold WINCKELMANS, *Grafmonumenten in de kerk van Sint-Juliaan-der-Vlamingen te Rome*, deel I: *Periode vóór de Franse Revolutie*, in *Bulletin van het Belgisch Historisch Instituut te Rome*, LXVII, 1997, pp. 244-245, wordt waardering uitgesproken voor de accurate transcripties van de opschriften der grafmonumenten in Sint-Juliaan-der-Vlamingen te Rome die in 1910 door Br. Alderik Vincke, van de abdij van Tongerlo, in het tijdschrift *Biekorf* werden gepubliceerd. (L.V.D.)

Valchrétien

104. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 182. (B.A.)

Valsecret

105. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 180-182. (B.A.)

Valséry

106. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 171-174. (B.A.)

Veerle, Immaculata

107. — Reginald Joris VERLINDEN, *De eerste meisjesschool te Neerpelt. Geschiedkundige gegevens over de stichting en de groei van de Norbertinessengemeenschap Neerpelt-Veerle, 1856-1955*, Veerle, 1994, 123 pp. Na een grondig onderzoek van de bronnen beschrijft de auteur de voor geschiedenis en het ontstaan van het norbertinessenklooster te Neerpelt in 1858 als afhankelijk klooster van Sint-Catharinadal te Oosterhout. Deze geschiedenis verschilt van wat hierover tot nu toe bekend was. Hierna volgen de vele moeilijkheden rond de kloosterschool, tot deze ophield in 1887. In 1920, na de Eerste Wereldoorlog, werd Neerpelt zelfstandig. Vervolgens wordt ook het kloostergebouw besproken. Op

het einde volgen nog lijsten van zusters en van de proosten. In 1955 verhuisde de kloostergemeenschap van Neerpelt naar Veerle (gemeente Laakdal), het oude klooster werd volledig afgebroken. De auteur was zelf proost van de zustergemeenschap van 1949 tot 1991. (H.J.)

Veurne, Sint-Nicolaas

108. — R. VAN BELLE, *De grafzerk van Jacob Clou, stichter van de boeteprocessie te Veurne*, in *Ons Heem*, XLVII, 1993, pp. 45-46. De auteur vond en identificeerde na geduldig speurwerk de grafzerk van J. Clou (1582-1648), norbertijn van de Sint-Nicolaasabdij te Veurne en stichter van de befaamde boeteprocessie aldaar. J. Clou werd begraven in de kelder van het kapucijnenklooster te Veurne waarmee hij een nauwe samenwerking onderhield. Na de vernieling van het klooster tijdens de Franse Revolutie werd de arduinen grafzerk versneden tot molensteen. Nu staat de sterk afgesleten en doorboorde steen buiten opgesteld als terrastafel van het restaurant "Oud Ambacht" te Nieuwpoort. De auteur pleit voor een meer passende bestemming van de grafzerk. (H.J.)

Vermand

109. — G. BRAILLON, *Les Chanoines Réguliers de Picardie* (cf. n° 77), p. 185-187. (B.A.)

Wadgassen

110. — Georg SKALECKI, *Baumeister und Bauhandwerker beim barocken Neubau der Prämonstratenserabtei Wadgassen*, dans *Kurtrierisches Jahrbuch*, XXXIII, 1993, pp. 159-175. En se fondant essentiellement sur les archives conservées au Landeshauptarchiv de Koblenz, l'auteur retrace la construction de l'abbaye entre 1719 et 1729 qui fut dirigée par Bernard Trabucco auprès duquel collaborèrent Caspar et Christian Kretschmar et Anton Jäger. (M.P.)

Weißenu

111. — Primitzgedicht für Stephan Schindelin (1578) und Promotionsgedicht auf Christian Hablitzel (1586), in U.G. LEINSLE, *Gratulationsgedichte auf schwäbische Prämonstratenser in Dillinger Einblattgedrucken 1578-1625*, in *Anal. Praem.*, LXXIII, 1997, S. 172-182.

Windberg

112. — Gedenkschrift P. Dr. Norbert Backmund OPraem. (1907-1987). Prämonstratenserchorherr der Abtei Windberg. Zum 10. Todestag, hrsg. von der Abtei D-94336 Windberg 1997, 92 Seiten, mit mehreren Abbildungen. — Darin: Abt Thomas HANDGRÄTINGER, *Zehn Jahre danach* (S. 3-6); Simeon RUPRECHT, *Bibliographie* (S. 7-51); Norbert BACKMUND, *Übersicht über das Leben des hl. Norbert* (S. 52-54, erstmals aus

seinem Nachlaß veröffentlicht); außerdem die Predigt von Prälat Thomas HANDGRÄTINGER beim Requiem 1987, der Nachruf des Generalabts Dr. Marcel VAN DE VEN und verschiedene gedruckte Nachrufe, unter anderem aus *Anal. Praem.* 63 (1987), 259-267. (L.H.)

Hisc chronicis conscribendis contribuere: B.A. (B. Ardura, Roma); C.C. (C. Caals, Roma); G.V.W. (G. Vande Winkel, Ninove); H.J. (H. Janssens, Averbode); J.J.W. (J.J. Waldmer, Milwaukee, USA); L.H. (L. Horstkötter, Hamborn); L.V.D. (L.C. Van Dyck, Tongerlo); M.P. (M. Plouvier, Laon); U.G.L. (U.G. Leinsle, Regensburg).

